

AlcM (el qual, igual que Bulbena, dóna preferència a *bran-*) usen una forma predominant en llur llenguatge o obeeixen a aqueixa tradició més artificial. Totes dues formes se sentien en el català central des de la meua infància però amb marcat predomini de *barnilla*. A això obeeix la preferència de Fabra. Aguiló ens garanteix que a Mall. s'usava *barnilla* per a les del ventall, cosa que *AlcM* sembla negar: degué caure-hi més tard en desús. Moll sembla tenir un prejudici contra aquest mot, degut al fet que a Menorca i altres paratges balears usen *costella* i no *barnilla* per a les del paraigua, i l'anatematitza per tant (moderadament) donant a entendre que és un castellanisme; això explica al mateix temps la seva inacceptable explicació etimològica, segons la qual *barnilla* seria una alteració del cast. *varilla*. Alteració arbitrària, inexplicable; així li ho vaig fer observar quan es va parlar de reeditar els primers volums de l'obra amb esmenes. Reconeixent la força de l'objecció fonètica afegí en l'ed. de 1964: 20 «sembla venir del castellà *varilla*, amb la *n* intercalada per analogia de *balena*». Estranyes «intercalacions» i «analogies»! L'explicació unitària és molt més senzilla i no se li pot fer cap objecció ferma si no hi ha l'obsessió del castellà; i certa tendència a 25 prejutjar que l'ús balear és generalment més «pur». Tot i que és allà on se senten coses com *feio* per 'lleig' o *cantidat* per 'quantitat' inoïts en el Continent. — 6 «Coent-los enforquillats en una *branilla* vella de paraigua», PCoromines, «*Avi dels Mussols*» 30 (O. C., 555b11) així en el primer autògraf, corregit en *barnilla*, com es publicà, si bé potser el canvi es féu més per consell meu que a iniciativa d'ell. — 7 Moll pateix molt d'aquest prejudici: segons el seu dicc., *forquilla* [!] seria pres del cast. *borquilla* 35 (que no ha significat mai res d'això); *faldilla* tampoc ha significat «falda, basquiña» en castellà i per tant mal podria ser castellanisme. *Barquilla* 'encenser' tampoc no té aquest sentit (ni sé que l'hagi tingut) en castellà, mentre que ja registren «*barquilla* 40 encenser, *acerra*» el dicc. de P. Torra (1650), i el del vell OPou (1575): el mateix *AlcM* l'ha registrat amb aquest sentit en un doc. mallorquí [1] de 1626, ço que ens permet atrapar in flagranti la ultracorrecció esmentada car més tard això ha estat 45 reemplaçat per *barqueta* a Mallorca: això no salva aquell mot de ser anatematitzat rotundament com a «castellanisme» per *AlcM*. És lícit de posar almenys en dubte que sigui castellanisme *bastilla* (entre altres raons perquè *cotilla*, *barnilla*, *faldilla*, *cordill*, revelen que aquest és un sufix predilecte de la gent que intervenia en vestit i teixit), el castellà no ha posseït mai un verb *embastillar* i aquest el registren com a bon català gent de llenguatge tant pur com els corresponsals a l'Espluga de Francolí 55 i a Tortosa del Diccionari de Dialectes de l'I. E. C.: ni *cauquilla* ni *manilla* (registrats ja en rima en L. d'Aversó, c. 1395) no són castellanismes, és clar. Reconeguem que Moll no ha estat únic a patir d'aqueixos prejudicis: jo mateix havia cregut que 60

manilles era d'origen castellà, fins que vaig adonar-me que el verb *emmanillar* ni tan sols existeix en la llengua veïna; que, en la nostra, *manilles* es documenta des del S. XIII (veg. DCEC III, 236b55), mentre que en la d'ells té diversos sentits molt diferents, a tota l'Edat Mitjana; i que els mots genuïns en castellà eren i són encara *las esposas* i, per als animals, *maniotas*; en fi que el derivat de *mano* amb terminació diminutiva és *manecilla* o *manija*, equivalent del nostre *manilla*. Segurament és la policia castellana (que tant se n'ha servit a Barcelona!) la que ha propagat per Castella l'ús del mot *manillas*; ara bé *emmanillat* segueix proscrit (oh ironia) en el dicc. Fabra; no, és clar, a *Les Presons Imaginàries*. Les enquestes de l'*Onomasticon Cataloniae* revelaren que enlloc era tan espessa l'aparició dels diminutius en *-ill*, *-illa*, com en la zona pirinenca, i que a les Balears llur freqüència està emmascarada per la pronúncia de la consonant *yl* com a *i*, que en aquest cas, darrere *i*, desapareix. — 8 Potser té un origen semblant un mot asturià *baniella* (dissim. de **balniella*) «ripija de castañal para facer cestes» (Rato); «el hueso de las costillas» (id. i Vigón). Un sentit semblant (pròxim a aquell) pot tenir «una barniella para el freno del rey, 3 mrs.» en un inventari del rei de Castella, c. 1300, RFE IX, 267. — 9 En el cast. de Cuba «*emballenado*: conjunto de las ballenas de un corsé o vestido», Fortiz, *Catauro de Cub.*, 227.

Balí, V. *bala* Balida, V. *vèrtola* Baliga, *balaga*, V. *apèndix* Balir, V. *abolir*

BALISA, 'senyal fix o flotant en el mar, destinat a marcar direccions o indrets perillosos', del port. *baliza* 'pal clavat al fons del mar per assenyalar un rumb', 'estacada de la qual arrencaven els cavalls de cursa', probablement derivat mossàrab del ll. PALUS 'pal'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta* (s. v. *valissa*); *balissar* veg. Lab. 1839.

En portuguès, la segona acc. es troba des del Palmeirim (1544), i la figurada 'principi pel qual s'ha de regir alguna cosa' des de Camões (1555), però el verb *balizar* 'demarcar (un campament)' hi és conegut des de 1446 (*Ordenações Alfonsinas*) i *balisa* c. 1450 en el sentit de 'senyal que marca un gual del riu' en Fr. João Álvares (*Crón. de Infante Santo* cit. per AGCunha en *Rev. Brasil. de Filol.* II, i p. 122n.). En castellà, *balisa*, 1673, Avello, en Gili; *valiza*, 1696, *Vocab. Marít. de Sevilla*, segons *Aut.*, s. v. *valiza*; falta en Woodbr. i en García de Palacio. A Cuba el mot significa també 'jaló d'agrimensor' (Pichardo, s. v. *valiza*). Del portuguès vindrà el fr. *balise* 'balisa' [1475, comp. Bloch; Gamillscheg, *EWFS*; i *FEW* I, 285] i el gasc. ant. *valise* (ex. tardà en el *PSW*, crec que del S. xv). Sembla que es tracta del mateix mot que l'oc. ant. *paliça*, fr. ant. *palice*, *paliz*, b. ll. de França *paliium*, *palitia* (Du C.), 'estacada', derivat de PALUS amb el sufix *-ICIA*, *-ICIUM*, però el canvi de *p-* en *b-*, la conservació de la *-L-* i la *-z-* del sufix (en comptes